

VERSLAG van de excursie der N.B.V. naar Oirschot en omgeving op 18—25 Augustus 1941.

't Was in 1941 voor de eerste maal, dat onze Vereniging Oostelijk Brabant als excursie-centrum gekozen had voor een Unio. Wel zijn vroeger Tilburg en den Bosch al eens als uitgangs-centrum genomen en vandaar uit is het gebied van Oisterwijk bekeken, maar verder waren we gezamenlijk de Meyerij nooit in geweest.

Dan is er in 1875 een vergadering gehouden in Boxtel, maar noch in het verslag daarvan in het Kruidkundig Archief, noch in het Verenigingsherbarium is iets te vinden, wat op een excursie na afloop wijst. En toch waren er toen al trekpleisters! *Gratiola officinalis* en *Elatine hexandra* om te beginnen, in 1874 gevonden door VAN DER SANDE LACOSTE aan de Beerse te Spoorndonk bij Oirschot, beide opgenomen in de bekende exsiccaten-serie van OUDEMANS. En dan *Erica cinerea*, verzameld in 1853 door STARINGH op de Oirschotse heide.

Alleen is er in 1903, in het tweede jaar van de kwartierhok-inventarisatie van ons land door GOETHART en JONGMANS een speciale plantenkaartjes-excursie gehouden langs een parcours van Zalt Bommel via Boxtel, Eindhoven en Weert naar Roermond. Daarbij is door BLIJDENSTEIN, GOETHART, Mej. ICKE, JONGMANS, RIETER en SLOOTS gewerkt op een manier als we tegenwoordig nog wel eens toepassen: enkele vakjes per uurhok afzoeken en dan per vervoermiddel een eind verder om daar in een volgend uurhok weer enkele kwartierhokjes onder handen te nemen. In de door GOETHART en JONGMANS uitgegeven Plantenkaartjes is de gevolgde route duidelijk na te gaan.

Verder waren eigenlijk alleen meer of minder volledige inventarisaties van een aantal kwartierhokken bekend, opgemaakt in de laatste tien jaren door den heer J. J. PIET te Eindhoven, door Pater LUDOVICUS te Tilburg en door ondergetekende. Deze gegevens waren echter evenmin als die van de Plantenkaartjes-excursie gepubliceerd; de streeplijsten zijn overgenomen in het I.V.O.N.-album R 5 Eindhoven, dat te Leiden ter raadpleging beschikbaar is en verder worden ze in het I.V.O.N.-archief bewaard.

Maar zodoende vonden we rond Oirschot nog heel wat terra incognita, waar we konden zoeken zonder gevaar te lopen, dubbel werk te doen.

De voor-excursie om logies te zoeken, werd door KLOOS op 5 en 6 Juli gemaakt. Hij wist ons geschikt onder te brengen in hotel „de Zwaan” met dépendances, terwijl hij alvast 210 plantensoorten kon noteren in de kwartierhokken R 5. 21. 42; 32. 22, 23, 24 en 42. 31.

Zo konden we welgemoed beginnen op **Maandag 18 Augustus**. DOCTERS VAN LEEUWEN en SLOFF waren reeds voor de koffie in Oirschot en kregen daar spoedig gezelschap van JOH. JANSEN, die in Best, wachtend op zijn fiets, R 5. 23. 44 had geïnventariseerd en die verder onderweg ook al *Anthemis mixta* had gezien, die zich al hoe langer hoe meer uit gaat breiden in oostelijk Brabant. Even later kwam WACHTER en konden we gevieren op stap om de naaste omgeving, d. z. de kwartierhokken R 5. 32. 24 en 23 te verkennen. Fraai troffen we langs de berm van het Wilhelmina-kanaal *Lycopodium clavatum* aan in een rest van heide-vegetatie. Op een andere plek vonden we aan de waterkant *Bidens connatus* en *B. melano-carpus*, die zich beide met verassende snelheid schijnen te verspreiden langs onze rivieren en grote scheepvaartkanalen.

Teruggekomen, troffen we P. JANSEN, DE JONGH en KLOOS, die in Tilburg met succes woladventieven hadden gezocht en verder BREMEKAMP, STOMPS, VERMEULEN en WASSINK, die juist van huis waren gekomen.

Zo konden we gezamenlijk na den eten nog een klein digestiewandelingetje maken, waarbij genoteerd werd in R 5. 32. 24 en 33. 13.

Dinsdag 19 Augustus maakten we, als gebruikelijk, een gezamenlijke tocht en wel naar het landgoed „Baast”, waar we door de vriendelijkheid van den eigenaar, den heer J. VAN DE MORTEL, toegang hadden verkregen. BREMEKAMP, DOCTERS VAN LEEUWEN, STOMPS en WACHTER gingen er te voet heen, de anderen per fiets. Reeds op de toegangsweg troffen we een interessante plant: *Polygonum mite* × *Persicaria*, die in volle overvloed tussen de stamouders groeide. We inventariseerden daar R 5. 32. 41, 32, 31 en 33. Mooi was in de Beerse de begroeiing met *Potamogeton pusillus* en *rufescens*. We genoten er van het landschap, vooral van de prachtige hoekjes langs de Beerse en betreurden het alleen dat de vroegelenteplanten, die het geheel zeker nog fraaier zullen maken, niet meer te vinden waren.

Na de middag ging de tocht westwaarts langs het kanaal en over de Bestse heide. Daarbij waren we alweer versterkt door een nieuwe excursie-genoot, den heer BOER, terwijl ons medelid LIERNUR uit Tilburg een deel van deze tocht mede van de partij was. We werkten in twee groepen, die beurt om beurt een vakje voor hun rekening namen. Zo inventariseerden we R 5. 33. 14, 23, 24 en 42. Hier kregen we moeilijkheden met bruggen, die wel op de kaart, maar als gevolg van oorlogshandelingen niet meer in werkelijkheid aanwezig waren. Zo moesten we zuidwaarts uitwijken naar de Eindhovenense dijk, waarbij we in R 5. 33. 44 en 34. 33 konden aantekenen.

We reden dan verder door naar Best, waar we met den heer J. J. PIET uit Eindhoven een wandeling maakten door R 5. 34. 43 en 44. 21. Daarbij genoten we van de meer dan mooie vegetatie van *Senecio Fuchsii*, die daar in veel grotere hoeveelheid groeit, dan we ooit in Zd. Limburg hadden gezien. De heer PIET kent deze plant nu van 7 kwartierhokken tussen Eindhoven en Boxtel.

Woensdag 20 Augustus werd ons gezelschap weer uitgebreid: FLORSCHÜTZ was al vroeg aanwezig. Ook nu gingen we weer in verschillende groepen uit. BREMEKAMP en STOMPS maakten al wandelend een verkenning in Z.W.-richting; de anderen gingen in drie groepen naar de populieren-bossen tussen Oirschot, Best en Boxtel. BOER, JOH. JANSEN en VERMEULEN namen een westelijke route en noteerden in R 5. 23. 31, 13 en 32. 22, waar zij niet veel interessants troffen. P. JANSEN, DE JONGH, KLOOS namen R 5. 23. 32 en 14 voor hun rekening. DOCTERS VAN LEEUWEN, FLORSCHÜTZ, SLOFF en WASSINK zochten het in 't oosten en inventariseerden in R 5. 23. 43. 41 en 42. Groep 2 en 3 vermeldten, thuis komend, met veel genoegen de massa's *Agrimonia odorata*, die zij gezien hadden.

Na de middag werd door het hele gezelschap langs het kanaal R 5. 32. 14 en 13 opgenomen. Dank zij de routine van JOH. JANSEN troffen we daar ook *Equisetum arvense* $\times$ *limosum* (*E. litorale*). Ons plan, om van het noorden uit nog eens het beekdallandschap van landgoed Baast te bekijken, werd door een hevige regenbui verijdeld. JOH. JANSEN, DE JONGH, KLOOS en SLOFF maakten van de nood een deugd en trokken naar het noorden, waarbij R 5. 32. 11 werd geïnventariseerd. In dat vakje was er een wonderlijk natte rogge-akker, waar we tussen de *Scirpus setaceus* en *Cicendia* rondliepen, onze schoenen overscheppend van het nat. Op de terugweg troffen we bij Spoordonk in een tot balkengat gemaakte omloop van de Beerse *Gratiola officinalis* in tamelijk uitgebloeide, maar nog best herkenbare staat. Die was dus op de groeiplaats van 1874 na bijna 70 jaar nog aanwezig.

Enkele andere deelnemers aan de Unio waren onderweg teruggekeerd om met den heer PIET op „de Hogt” onder Waalre naar *Spiranthes* uit te kijken. Die plant hebben zij echter niet te zien gekregen, wel was er nog al veel *Parnassia* en *Pinguicula* te vinden geweest.

Donderdag 21 Augustus werd 's ochtends weer in drie groepen gewerkt. STOMPS en WACHTER gingen te voet naar „de Baast”. KLOOS c.s. ging nog eens naar Spoordonk om de *Gratiola*-groeiplaats wat nader te bekijken. Deze bleek toch beperkt tot de waterkant van het tegenwoordige balkengat, waar wij haar het eerst hadden gezien. Maar tussen de *Gratiola* bleek ook nog vrij wat *Leersia* te

vinden, uitsluitend in exemplaren met ingesloten bloeiwijze. Het kwartierhok van Spoordonk werd nog aangevuld met waargenomen planten en dan werd verder R 5. 22. 34 en 32 geïnventariseerd. SLOFF c.s. ging nog eens naar de populierenbossen, waar in R 5. 23. 23 en 21 wederom veel *Agrimonia odorata* werd gevonden en bovendien *Galeobdolon*. Met het opnemen van de minder interessante vakjes R 5. 23. 12 en 13. 34 werd de route beëindigd.

Na de middag gingen de wandelaars per autobus naar Spoordonk. De fietsers zochten naar interessante bodemplanten in het Berkven uit R 5. 42. 41, waar wel *Lobelia* en *Littorella* maar geen biesvaren bleek te groeien. Verder werd R 5. 42. 12 nog opgenomen.

Vrijdag 22 Augustus was weer een dag van zeer verspreide excursies. Verschillende deelnemers maakten de verst mogelijke: naar huis. JOH. JANSEN en KLOOS namen vakantie en gingen het adventief-terrein „de Pettelaar” buiten het op deze Unio onderhanden genomen kaartblad opzoeken. Hun vondsten daar, blijven evenals die van de eerste dag bekeken Tilburgse terreinen hier buiten beschouwing. Onderweg inventariseerden zij nog R 5. 12. 22 en 24. FLORSCHÜTZ, SLOFF, VERMEULEN en WASSINK zochten de Beerse op in R 5. 41. 41 met de clandestiene hoop daar *Gratiola* te treffen. Dat ging niet door, maar wel was *Leersia oryzoides* fm. *clandestina* te vinden, evenals een vreemde laciniate vorm van *Eupatorium*. In het tweede hokje, waar wij de Beerse kruisten, in 41. 43 was opnieuw *Leersia* te vinden, maar ook hier geen *Gratiola* noch *Elatine*.

's Middags was het gezelschap al weer wat geslonken, maar tegelijk kwam weer een nieuwe excursiegenoot aan: GORTER. Met hem wandelde SLOFF de hele rechteroever van de Beerse af van het Wilhelminakanaal tot Spoordonk, maar zowel *Leersia* als *Gratiola* bleek alleen op het laatste plekje te vinden. Zo kregen we slechts een nieuwe inventarisatie van R 5. 32. 12 en enkele aanvullingen van al eer bezochte hokjes als enige buit van de middag.

Zaterdag 24 Augustus was 's morgens afreis van JOH. JANSEN, die via St.Oedenrode naar huis zou terugkeren. Hij kon daarbij aan de Dommel nog twee vakjes opnemen R 5. 14. 41 en 42, waarin weer enkele, tot dusverre nog niet aangetroffen planten te vinden waren: *Acorus*, *Juncus filiformis*, *Stratiotes*, *Veronica longifolia*. GORTER en SLOFF gingen naar Westelbeers om planten van de wonderlijke *Eupatorium* te halen en om dan verder het Beersdal te bekijken. In R 5. 51. 21 werd daar een fraaie vegetatie van *Senecio paludosus* gevonden.

Na de middag ging de tocht naar Best, waar de heer PIET uit Eindhoven ons tegemoet kwam. Onder zijn leiding ging de wan-

deling dan in R 5. 23. 24 en 23 door allerlei weinig in het oog vallende, maar hem wel bekende slingerpaadjes door de populierenbossen. Daar vonden wij, behalve verschillende ons al bekende planten uit dit terrein, ook nog *Convallaria*, *Equisetum hiemale*, *Genista tinctoria*, *Paris* en *Parnassia*.

Zondag 24 Augustus begon te regenachtig om ons in bosterrein te begeven. Zo zochten we (dat waren GORTER en SLOFF) het in 't open veld en maakten we enkele notities in R 5. 33. 34 en 43. 12. Het Wintelre-ven in het laatste hokje kon wegens de kou en de regen alleen van boven af bekeken worden; bij gunstiger weer dient de bodem ook nog wel eens afgezocht te worden. Ook in R 5. 53. 11 en in 42. 44 werden enkele notities gemaakt.

Na de middag vertrok GORTER, waarna het hele Unio-gezelschap gereduceerd was tot ondergetekende. Aanvankelijk maakte het weer het onmogelijk nog iets uit te voeren. Tegen de avond knapte het wat op en zo konden nog langs twee fiets-routen naaren van Boxtel wat notities worden gemaakt in verschillende kwartierhokken.

Maandag 25 Augustus werd het ook voor den langst-overblijvende vetrekdag. Om het verblijf echter nog zo veel mogelijk te rekken werden van de fiets af langs het Wilhelmina-kanaal tussen „de Baast” en Tilburg notities gemaakt in de verschillende doorgereden kwartierhokken, waarbij o.a. *Potamogeton polygonifolius* en *Sparganium minimum* als nieuwe vondsten op de lijstjes kwamen.

Daarmee was dan een totaal bereikt van 495 soorten voor de Unio alleen. Deze stammen uit 47 geïnventariseerde kwartierhokken en uit 19 vakjes, die alleen van de fiets af zijn bekeken. Gehokt zijn: R 5. 12. 22, 24; R 5. 13. 34; R 5. 14. 41, 42; R 5. 21. 42; R 5. 22. 32, 34; R 5. 23. 12, 13, 14, 21, 23, 24, 31, 32, 41, 42, 43, 44; R 5. 32. 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 31, 32, 33, 41; R 5. 33. 13, 14, 23; 24, 42, 44; R 5. 34. 33, 43; R 5. 41. 41, 43; R 5. 42. 12, 31, 41. R 5. 44. 21; R 5. 51. 21; R 5. 54. 43.

Enkele notities zijn gemaakt in hoofdzaak in: R 5. 12. 41, 42, 44; R 5. 13. 33; R 5. 22. 24, 42, 43, 44; R 5. 23. 11; R 5. 31. 11, 13, 14, 23, 24; R 5. 33. 21, 34; R 5. 42. 44; R 5. 43. 12; R 5. 53. 11.

De hierna als Bijlage A afgedrukte lijst is volledigheidshalve nog aangevuld met eigen notities uit de door de Unio bezochte hokjes, opgetekend in de jaren 1935 tot 1938, met notities van de Plantenkaartjes-excursies 1903 (streek Boxtel-Eindhoven) en 1935 („de Hogt”) en met enkele opgaven van Pater LUDOVICUS. Met de hieruit voortkomende aanvullingen mee, krijgen we dan voor de bezochte kwartierhokken 537 plantensoorten (mossen en paddestoelen niet meegeteld!), een aantal, dat lang niet kwaad is als we bedenken dat heel het gebied valt binnen de grenzen van het Kem-

pische district. En verder, dat de vondsten, tijdens deze Unio gedaan op de adventief-terreinen Tilburg en 's-Hertogenbosch buiten beschouwing zijn gelaten.

B.o.Z., Dec. 1941.

JAN G. SLOFF.